

1. Obiekt:

MŁYN WODNY d. Nidermühle

2. Czas powstania:

1805 r.

3. Miejscowość:

C. M. ZIELONA GÓRA

KRĘPA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja.

4. Adres:

**Krępa
ul. Podgórna 2
nr dz. 215**

nr księgi wieczyste [REDACTED]

5. Przynależność administracyjna:

województwo: **Lubuskie**
powiat: **Zielonogórski**
gmina: **Zielona Góra**

6. Poprzednie nazwy miejscowości:

**Krampe do 1945 r.
Krępa od 1945 r.**

7. Przynależność administracyjna przed 1 I 1999 r.

województwo: **Zielonogórskie**
gmina: **Zielona Góra**

8. Właściciel i jego adres:

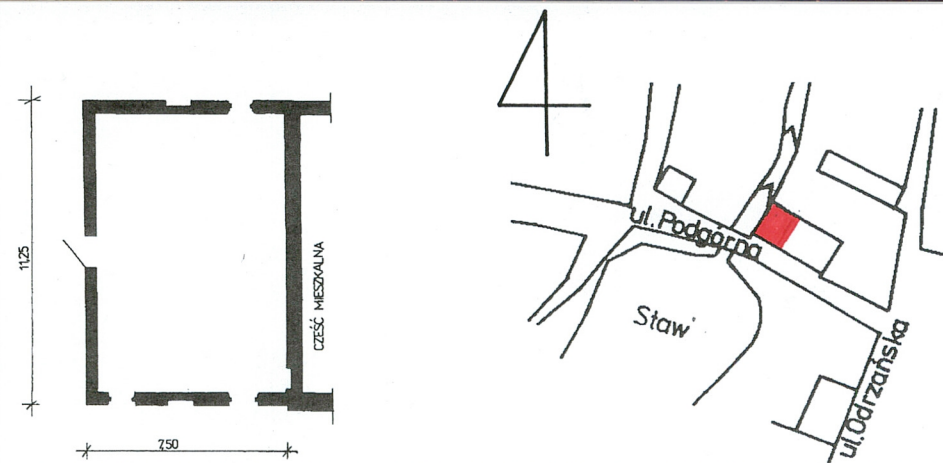

9. Użytkownik i jego adres:

j. w.

10. Rejestr zabytków:

Nr **1761** data **16.03.1965 r.**

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Po raz pierwszy miejscowość Krępa wymieniana była w źródłach historycznych w 1430 r. W roku 1596 Krępę nabyło miasto Zielona Góra od cesarza Rudolfa II. Najpóźniej w XVI wieku przy strumieniu przepływającym przez wieś ulokowano zakłady młyńskie. Najwyżej położona była papiernia, poniżej wybudowano dwa młyny mączne. funkcjonujące do 1945 roku. Dopiero dokumenty z 1652 roku podają informację o młynach mącznych nazwanych górnym (*Obermühle*) i dolnym (*Niedermühle*), należących do miasta. Dzierżawcą dolnego młyna (*Niedermühle*) w 1653 roku był Adam Barnisch. Młyn pozostawał w rękach rodziny Barnisch przez kolejne 48 lat. Ostatnim przedstawicielem rodzinyn Branisch, użytkującym młyn był Georg. Latem roku 1701 młyn spłonął. Rok później został odbudowany. Kolejnym najemcą młyna wymienionym w latach 1707-8 był Friedrich Mischke, chałupnik z Krępy. W drugiej dekadzie XVIII wieku arendarzami byli Hans Georg Brade i Martin Bruntzel. Spis podatkowy z 1728 roku wśród 22 posiadaczy gruntów w Krępie wskazuje Martina Grosmanna jako dzierżawcę dolnego młyna. Po nim wymieniani są Samuel Dyhring (1735-40) i Elias Becker. Ten ostatni przejął młyn w użytkowanie dnia 27.04.1740 roku. W roku 1748 magistrat zielonogórski sprzedał Eliasowi Becker młyn wraz z przyległym tartakiem za 1150 talarów i 111 talarów rocznego czynszu. Oficjalne przekazanie młyna nastąpiło w dniu 23.04.1749 roku. Z opisu przekazywanego majątku wynika, że w skład nabytych dóbr wchodziły: budynek mieszkalny i młyński... **c.d. wkładka nr 1**

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrza, wyposażenie, instalacje).

Budynek młyna wraz z częścią mieszkalną od strony wschodu zlokalizowany jest w północnej części wsi. Położony nad strumieniem (po jego wschodniej stronie) przy drodze gruntowej (od strony północnej) prowadzącej do miejscowości Wysokie, ok. 25 m od skrzyżowania z ulicą Odrzańską, prowadzącą do Zielonej Góry.

Ściany z cegły ceramicznej na zaprawie wapiennej, otynkowane wewnątrz, z zewnątrz tylko elewacja południowa. **Stropy:** drewniane, belkowe nagie. **Wieżba dachowa** nierozpoznana z uwagi na brak dostępu do wnętrza. **Pokrycie dachu:** dachówka ceramiczna karpiówka, układana podwójnie „w koronkę”. **Podłogi:** na parterze i I piętrze drewniane, deskowe. Na wyższych kondygnacjach nierozpoznane z uwagi na brak dostępu. **Schody** wewnętrzne drewniane, jednobiegowe policzkowe i dwubiegowe prowadzące z parteru na I piętro. Na wyższych kondygnacjach nierozpoznane z uwagi na brak dostępu. **Drzwi** zewnętrzne prowadzące do młyna drewniane jednoskrzydłowe, deskowe na zawiasach. **Okna** zachowane częściowo, drewniane prawdopodobnie o konstrukcji krosnowej (szczegółowe rozpoznanie niemożliwe z uwagi na brak dostępu do wnętrza). Okna parteru w elewacji południowej czteropodziałowe z stałym słupkiem i profilowanym śłemeniem w 2/3 wysokości, dolne skrzydło dzielone w połowie szprosem na dwa pola. Na I piętrze elewacji południowej i północnej okna jednopoziomowe dwudzielne, ze stałym profilowanym słupkiem, skrzydła dzielone szprosami na sześć pól. Na II piętrze małe okna jednopoziomowe jednodelne, ościeżnicowe, dzielone szprosem na cztery pola. **Rzut** budowli w kształcie prostokąta. **Bryła** zwarta, trzykondygnacyjna nakryta dachem dwuspadowym. **Elewacje:** południowa tynkowana, trzyosiowa. Otwory umieszczone w osi, w środkowej osi otwory ślepe. Elewacja dzielona gzymsem podokiennym, zwieńczona jest gzymsem koronującym. Otwory okienne parteru ujęte płaską opaską, I i II piętra profilowaną opaską. Elewacja północna trzyosiowa, pierwotnie tynkowana, pozostałości tynku zachowane w górnej partii. Otwory umieszczone w osi z wyjątkiem otworu wejściowego w przyziemiu, otwory środkowej osi ślepe. Elewacja dzielona profilowanym gzymsem podokiennym, zwieńczona jest gzymsem koronującym. Otwory okienne w trzeciej osi ujęte częściowo zachowaną profilowaną opaską. Elewacja zachodnia dwuosiowa, nietynkowana. Otwory umieszczone niesymetrycznie. Elewacja dzielona gzymsem kordonowym, podokiennym i zwieńczona gzymsem koronującym. Wnętrze o niezmienionej funkcji. **Wyposażenie** częściowo zachowane, m. in.: fragment drewnianego wału koła wodnego z metalowym cewiem, koło paleczne, fragment pędni pasowej. **Instalacje** brak.

14. Kubatura:	15. Powierzchnia użytkowa:	16. Przeznaczenie pierwotne:	17. Użytkowanie obecne:
~ 700, 31 m³	337,5 m²	przemysłowe	nieużytkowany
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja. Brak.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje). Fundamenty – stan nierozpoznany z wagi na brak dostępu. Ściany zewnętrzne – stan bardzo zły. Stropy nad piwnicą – stan bardzo zły (częściowo zarwany). Stropy nad wyższych kondygnacjach nierozpoznany z uwagi na brak dostępu. Konstrukcja dachu – stan nierozpoznany z wagi na brak dostępu. Pokrycie dachu – stan zły. Wyposażenie – częściowo zachowane - stan nierozpoznany z wagi na brak dostępu. Instalacje – brak.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie. Przeprowadzenie natychmiastowego remontu budynku wraz z naprawą i konserwacją zachowanych urządzeń młyńskich. Z uwagi na zły stan zachowania budowli należy opracować ekspertyzę techniczną obiektu rozpoznającą przyczyny uszkodzeń murów i stropów oraz wskazującą środki zaradcze.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania):

Mapy katastralne, 1865 r. i 1938 r., sygn. 600 i 602, Archiwum Państwowe w Zielonej Górze z siedzibą w Starym Kisielinie Oddział w Wilkowie

Mapa topograficzna, 1894 r. – www.amzpbig.com

Mapa rzeki Odry, 1896 r. – zbiory prywatne autorki

22. Bibliografia:

Adressbuch von Grünberg in Schlesien, Grünberg i. Schl., 1887, 1909, 1914-1915

*Adressbuch für Kreise Grünberg Schlesien und Freystadt
Niederschlesien, Grünberg i. Schl. 1933*

Deutsches Reich Adressbuch für Industrie, Gewerbe, Handel, Landwirtschaft, t. IV, Nürnberg 1929

Knie. J. G., *Alphabetisch – statistisch – topographische Uebersicht der Dörfern, Flecken, Städte und andere Orte der Königl. Preußen Provinz Schlesien*, 1845

Kreis Adressbuch für den Stadt- und Landkreis, Grünberg i. Schl., 1924
Towpik W., Gmina Zielona Góra Zarys dziejów jej wsi informacja
o pracy Rady Gminy kadencji 1990-1994, Zielona Góra 1994

Zimmermann A. F., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, t. X,
Brzeg 1791

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatura):

Pocztówka Krępy - www.wroclaw.hydral.com.pl

24. Uwagi różne:

25. Opracowała:

25. Opracowała: Melgorasta Wiszelska

tekst: mgr inż. Małgorzata Lisiecka, październik – grudzień 2010 r.

plany, rysunki: mgr inż. Małgorzata Lisiecka, listopad 2010 r.

zdjęcia: mgr inż. Małgorzata Lisiecka, październik 2010 r.

Miejsce przechowywania negatywów płyta CD arch. WUOZ w Zielonej Górze.

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających):

27. Załączniki:

załącznik nr 1 – tekst, kartografia, ikonografia

załącznik nr 2 – kartografia, fotografie

załącznik nr 3 – fotografie

załącznik nr 4 – fotografie

załącznik nr 5 – fotografie, spis ilustracji

1. Miejscowość: KRĘPA 2. Gmina: ZIELONA GÓRA 3. Województwo: LUBUSKIE	4. Obiekt (nazwa jak w karcie). MŁYN WODNY d. Nidermühle	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego). TEKST, KARTOGRAFIA, IKONOGRAFIA
--	--	---

c.d. pkt. 13

30 łokci długi i 15 łokci szerokości, dwupiętrowy, młyn z dwoma złożeniami kamieni młyńskich, stajnia i stodoła, murowany piec piekarski oraz grunty m. in. pole, ogród i łąki.

Obecny młyn wzniesiony został w 1805 r., o czym świadczy napis wyryty na belce stropu nad piwnicą „Ao 1805 JGT”. Młyn usytuowano po północnej stronie drogi gruntowej prowadzącej do miejscowości Wysokie na działce oznaczonej nr 287 wg mapy katastralnej z 1865 r. W drugiej połowie XIX stulecia młyn został wyposażony w nowe mlewniki, oczyszczacze i transmisję. W 1887 roku właścicielem młyna był Hermann Schallert. Po jego śmierci majątek objęła wdowa - Maria Schallert, natomiast młyn prowadzili synowie Karl i Fritz. W drugiej połowie lat dwudziestych XX wieku gospodarstwo wraz z młynem położonym pod nr 69 przeszło na Fritza. W jego rękach pozostało prawdopodobnie do końca drugiej wojny światowej. Po 1945 roku młyn stał się własnością Skarbu Państwa i nadal pracował. Był użytkowany prawdopodobnie do drugiej połowy lat pięćdziesiątych XX wieku. W 1957 roku gospodarstwo zasiedlili p. [REDAKOWANE] którzy później zostali właścicielami młyna. Już w momencie zamieszkania młyn nie działał. W 1959 roku budynek posiadał urządzenia – koła wodne. W lutym 1986 roku wdowa po [REDAKOWANE] przekazała młyn w jako darowiznę [REDAKOWANE] która do dziś zamieszkuje w części mieszkalnej. Po wojnie budynek nadal posiadał numer porządkowy 69. W 2000 roku w wyniku podjęcia przez Radę Gminy Zielona Góra uchwały nadającej nazwy ulicom w Krępie, dotychczasowa nieruchomość położona pod nr 69 przyporządkowana została do ul. Podgórnej 2.

2

3

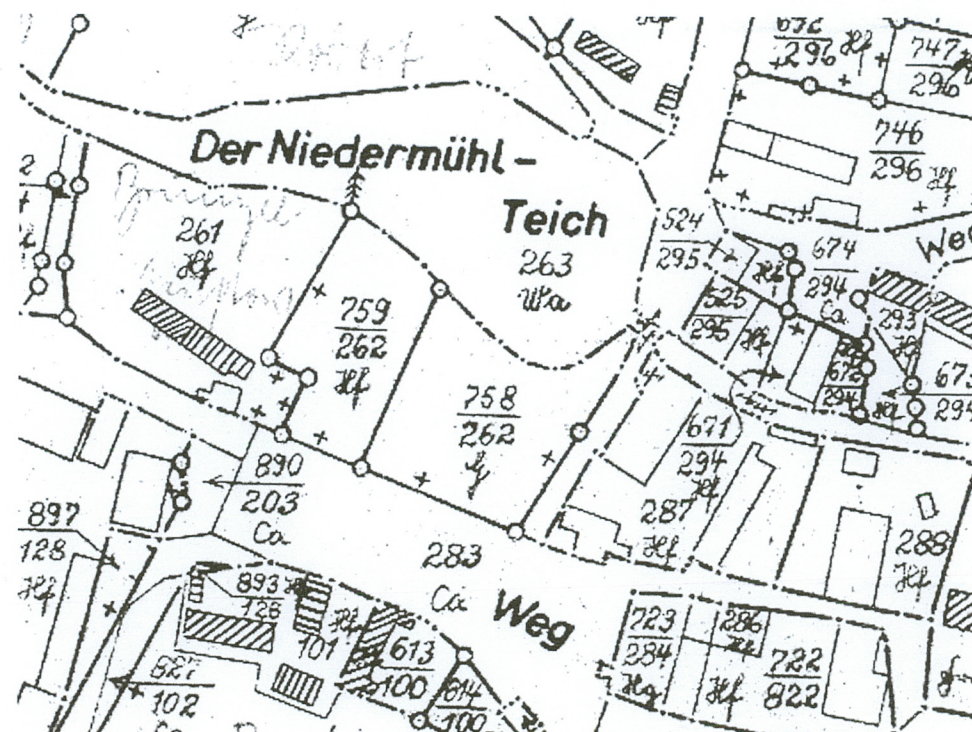

4

1. Miejscowość:	KRĘPA	4. Obiekt (nazwa jak w karcie):	MŁYN WODNY d. Nidermühle	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego):	KARTOGRAFIA, FOTOGRAFIE
2. Gmina:	ZIELONA GÓRA				
3. Województwo:	LUBUSKIE				

5

6

7

8

9a

9b

1. Miejscowość:	KRĘPA	4. Obiekt (nazwa jak w karcie).	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego).
2. Gmina:	ZIELONA GÓRA	MŁYN WODNY d. Nidermühle	FOTOGRAFIE
3. Województwo:	LUBUSKIE		

10

11

12

13

14

15

16

1. Miejscowość:	KRĘPA	4. Obiekt (nazwa jak w karcie):	MŁYN WODNY d. Nidermühle	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego):	FOTOGRAFIE
2. Gmina:	ZIELONA GÓRA				
3. Województwo:	LUBUSKIE				

17

18

19

20

21

22

1. Miejscowość:	KRĘPA	4. Obiekt (nazwa jak w karcie):	MŁYN WODNY d. Nidermühle	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego):	FOTOGRAFIE, SPIS ILUSTRACJI
2. Gmina:	ZIELONA GÓRA				
3. Województwo:	LUBUSKIE				

23

24

Spis ilustracji:

1. Widok sytuacji młyna – elewacja południowo-zachodnia.
2. Fragment mapy rzeki Odry z 1896 r. przedstawiający m. Krępa z młynem.
3. Fragment mapy topograficznej z 1894 r. przedstawiający m. Krępa z młynami.
4. Pocztówka Krępy z l. 20-30 XX w. przedstawiająca przystań na stawie przy młynie.
5. Fragment mapy katastralnej z XI. 1865 r. przedstawiający położenie młyna.
6. Fragment mapy katastralnej z VII.1938 r. przedstawiający położenie młyna
7. Elewacja zachodnia.
8. Elewacja północna.
- 9a. Elewacja południowa.
- 9b. Widok części mieszkalnej – od wschodu.
10. Okno w przyziemiu elewacji południowej.
11. Okno na I piętrze elewacji północnej.
12. Fragment elewacji północnej - okna na I i II piętrze.
13. Strop nad piwnicą.
14. Piwnica.
15. Piwnica – fragment drewnianego wału koła wodnego z metalowym cewiem.
16. Wnętrze parteru – ściana zachodnia i północna.
17. Wnętrze parteru – ściana wschodnia i północna.
18. Wnętrze parteru – koło paleczne przy ścianie zachodniej.
19. Fragment stropu nad parterem.
20. Fragment pędni pasowej zawieszony pod sufitem parteru.
21. Fragment belki stropu nad piwnicą z datą
22. Fragment belki stropu nad piwnicą z inicjałami.
23. Elewacja zachodnia (partia piwnic) z otworami po wale kół młyńskich.
24. Fragment muru oporowego młynówki z otworem mieszczącym pozostałości osadzenia drewnianego wału młyńskiego.
25. Pozostałości dwóch drewnianych wałów kół młyńskich przy elewacji zachodniej.